

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Συστηματική παρατήρηση

Βασικά χαρακτηριστικά

- (1) Εξυπηρετεί συγκεκριμένο, προκαθορισμένο ερευνητικό σκοπό**
- (2) Σχεδιάζεται συστηματικά.** Ακολουθεί προγραμματισμένη και συστηματική διαδικασία αντί να συμβαίνει τυχαία (τι; πότε; πού;)
- (3) Καταγράφεται συστηματικά.** Η παρατηρούμενη συμπεριφορά καταγράφεται με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο (πώς;)
- (4) Ποσοτική διαχείριση των δεδομένων και εφαρμογή στατιστικής ανάλυσης** (π.χ. συχνότητα εμφάνισης)
- (5) Υπόκειται σε ελέγχους για την εγκυρότητα και αξιοπιστία της.** Τα αποτελέσματά της υπόκεινται στον έλεγχο επαλήθευσης με κάθε μέσον, όπως τα δεδομένα κάθε άλλης εμπειρικής ερευνητικής προσέγγισης
- (6) Διενεργείται από επαρκώς εκπαιδευμένα άτομα**

Τι μπορούμε να μελετήσουμε; Θεματολογία –προσχολική ηλικία

- Κινητικός συντονισμός
- Έκφραση συναισθημάτων
- Περιπλοκότητα και ποικιλία του παιχνιδιού
- Εκδήλωση της περιέργειας
- Τρόπος /τρόποι συναλλαγής με τον ενήλικα
- Φιλίες και σχέσεις μεταξύ των παιδιών/συνομηλίκων
- Εκδήλωση ενδιαφέροντος και συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες
- Συγκρούσεις και τρόποι επίλυσης τους
- Τακτικές επίλυσης προβλημάτων
- Τρόποι ομιλίας
- Ανάγνωση και γραφή
- Χρήση υλικών

Η συμπεριφορά που παρατηρείται

- Συνεχή **ροή κινήσεων και γεγονότων**.
- Παρατηρούνται εμφανείς εκδηλώσεις της στο χώρο.
- Αντικειμενικά στοιχεία μέτρησής της: ότι σημειώνεται ή γίνεται αντιληπτό από κάποιον παρατηρητή πρέπει να γίνεται αντιληπτό και από κάποιον άλλο παρατηρητή.
- Οι βασικές μονάδες συμπεριφοράς που είναι παρατηρήσιμες μπορούν να οργανωθούν/διαχωριστούν σε ευκρινείς μονάδες ή κατηγορίες από τις πιο απλές συμπεριφορές (π.χ. σπρώχνει) έως πιο γενικές/σφαιρικές **κατηγορίες** (επιθετικότητα).

Κατηγορίες συμπεριφοράς: επιλογή-ανάπτυξη

Πριν μετρηθεί η συμπεριφορά πρέπει να διαχωριστεί σε ευκρινείς μονάδες ή **κατηγορίες**

Κάθε κατηγορία συμπεριφοράς πρέπει να είναι καθορισμένη κατά έναν ξεκάθαρο, κατανοητό τρόπο, χρησιμοποιώντας κριτήρια που μπορούν εύκολα να κατανοηθούν και από άλλους παρατηρητές.

Θα πρέπει να έχει δοθεί γραπτώς πριν ξεκινήσει η συστηματική παρατήρηση.

Στοιχεία ανάπτυξης των κατηγοριών συμπεριφοράς

1. Εστιασμένες
2. Εξαντλητικές
3. Αντικειμενικές
4. Σαφώς προσδιορισμένες
5. Ομοιογενείς
6. Καθολικές
7. Αμοιβαία αποκλειόμενες/Αποκλειστικές
8. Εύκολο να καταγραφούν

Η περιγραφή της συμπεριφοράς

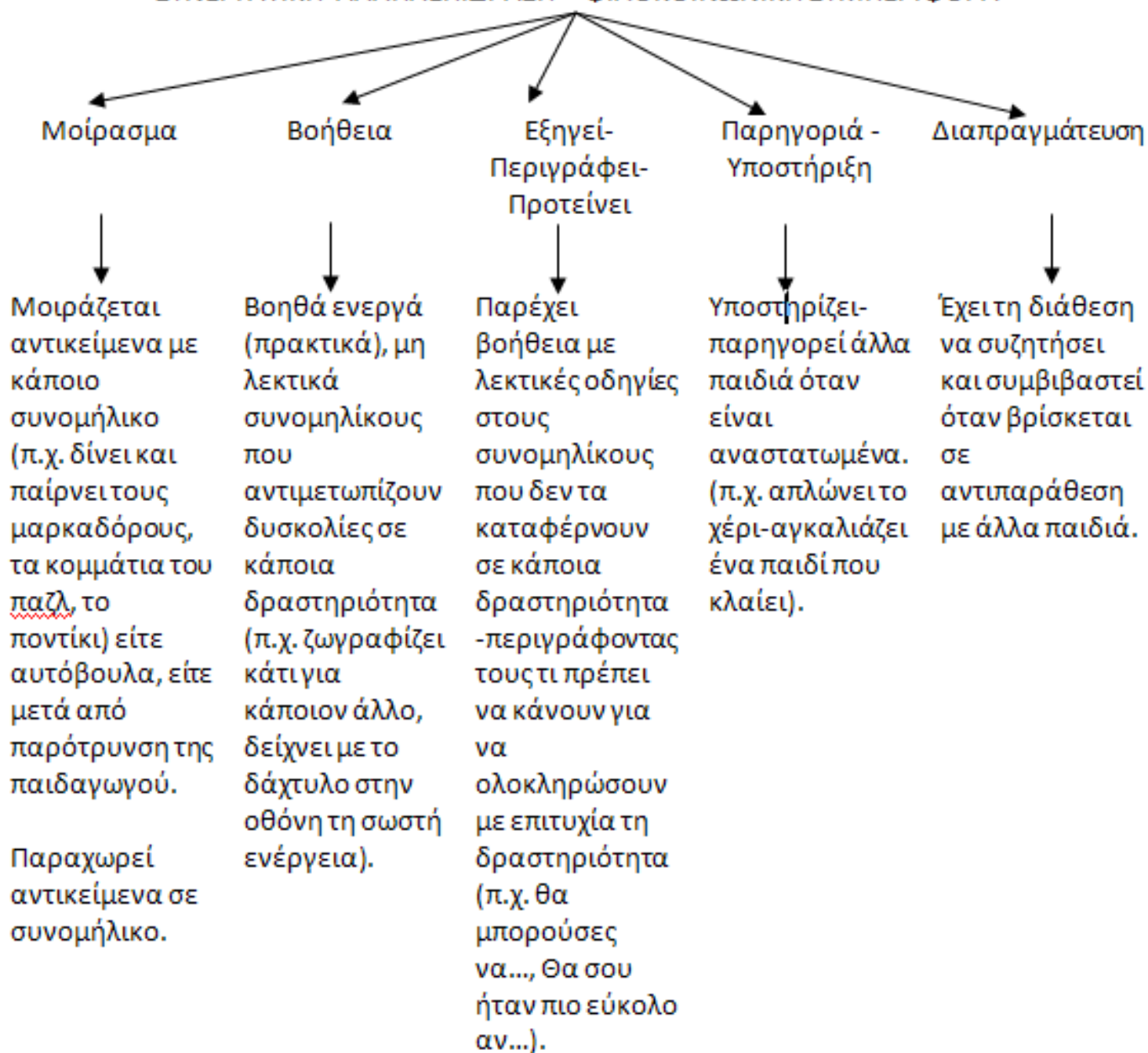
Δομή: εμφάνιση, φυσική μορφή ή προσωπικός τρόπος παρουσίασης της συμπεριφοράς (στάση και κινήσεις του σώματος).

4 τύποι περιγραφής της συμπεριφοράς:

- **Μη-λεκτικές συμπεριφορές:** σωματικές κινήσεις που δεν σχετίζονται με την γλώσσα (εκφράσεις προσώπου, οπτική επαφή, κινήσεις χεριών, στάση σώματος κτλ.)
- **Συμπεριφορές χώρου:** Η έκταση κατά την οποία τα άτομα πλησιάζουν ή απομακρύνονται από τους άλλους → Συμπεριφορές που αφορούν την διατήρηση ή αλλαγή αποστάσεων μεταξύ των ατόμων ή μεταξύ ατόμων και αντικειμένων
- **Υπερ-γλωσσικές συμπεριφορές:** Καλύπτει πλευρές της λεκτικής συμπεριφοράς διαφορετικές από τις ίδιες τις λέξεις → αναλογίες ομιλίας (συχνότητα, τονικότητα), ένταση φωνής και την τάση να διακόπτουν ή να διακόπτονται, και άλλα συναφή χαρακτηριστικά της ομιλίας
- **Γλωσσική:** Καλύπτει το πραγματικό περιεχόμενο της ομιλίας και τα δομικά χαρακτηριστικά της

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ – ΦΙΛΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Αφού καταλήξουμε στο «τι» θα παρατηρήσουμε, πρέπει να αποφασίσουμε «πώς» θα παρατηρήσουμε και θα καταγράψουμε

Δειγματοληψία & Καταγραφή

3 επίπεδα λήψης απόφασης για την καταγραφή της συμπεριφοράς

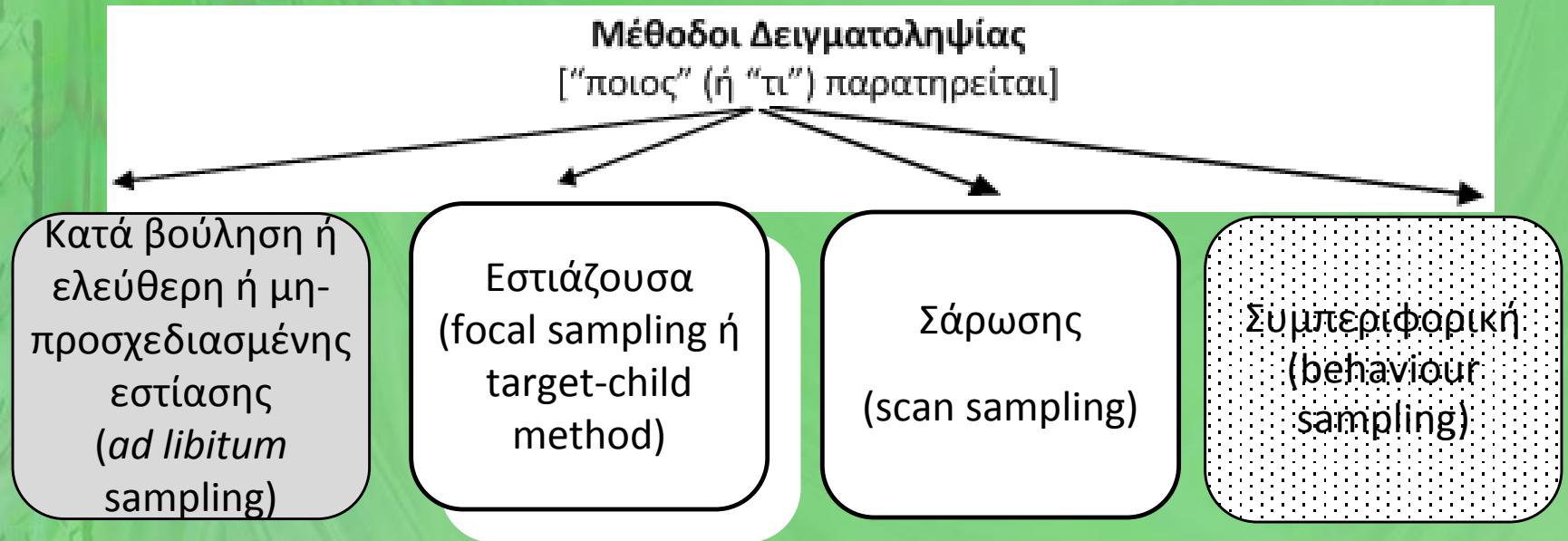
A. Δειγματοληπτικοί κανόνες/μέθοδοι (Sampling Rules) → βάσει ερευνητικού σκοπού συμμετοχής υποκειμένων: “ποια άτομα” θα παρατηρηθούν και πότε (σπανιότερα, με το «τι» πρόκειται να καταγραφεί)

B. Κανόνες/μέθοδοι καταγραφής (Recording Rules) → “πώς” πρόκειται να καταγραφεί η συμπεριφορά. Αφορούν το εάν πρόκειται να καταγραφούν “γεγονότα” (μικρής διάρκειας παρατηρήσεις) ή “καταστάσεις” (μακράς διάρκειας παρατηρήσεις)

- **Μετρήσεις με βάση την μέθοδο καταγραφής (είδος δεδομένων)**

Γ. Μέσα καταγραφής

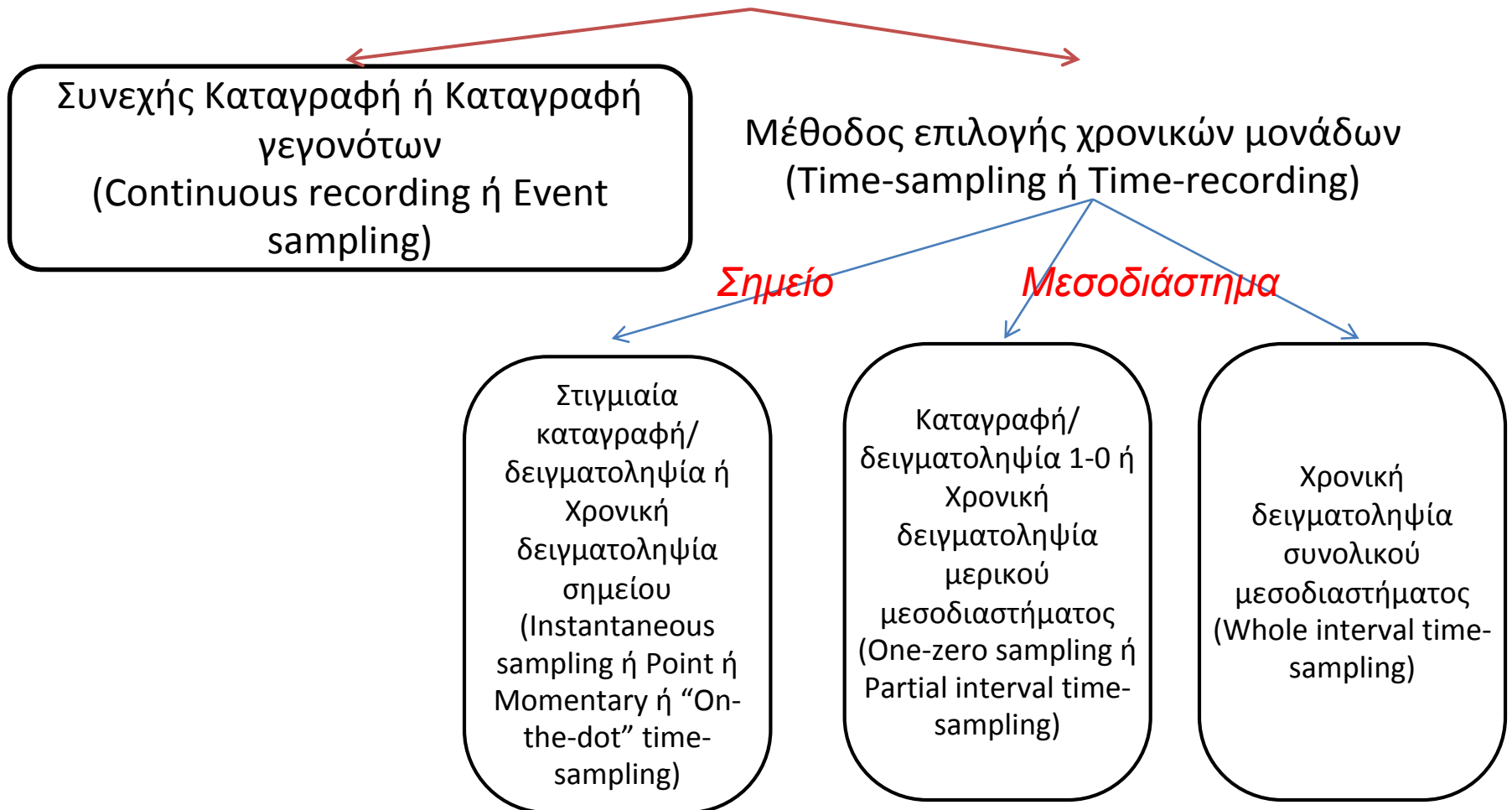
Μέθοδοι/Κανόνες δειγματοληψίας

Μέθοδοι/Κανόνες καταγραφής

Μέθοδοι Καταγραφής

[“χρονική μονάδα καταγραφής” (ή “πώς” καταγράφεται η παρατήρηση σε σχέση με το χρόνο)]

Δειγματοληψία γεγονότων (Event sampling) ή Καταγραφή συνεχούς ροής γεγονότων ή Δειγματοληψία όλων των περιστατικών

Σημειώνονται όλα τα συμβάντα της συμπεριφοράς

Επιτρέπει την μέτρηση των συχνοτήτων, διάρκειας και καθυστερήσεων εμφάνισης των συμπεριφορών που ενδιαφέρουν τον παρατηρητή.

- Ισχύει ό,τι αναφέρθηκε και για την «εστιάζουσα» δειγματοληψία.
- Κατάλληλη τεχνική για την μελέτη των αλληλεπιδράσεων, την επικοινωνία και τον συγχρονισμό μεταξύ των ατόμων.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ.....ΜΑΘΗΤΗΣ	Γιώργος Κ. Χ	ΜαρίαΧ	ΔέσποιναΧ	ΑντώνηςΧ	...Χ	....Χ	ΠαρατηρήσειςΧ
Χειρονομίες & ΕκφράσειςΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
χαμογελάΧ	ΙΧ	ΙΧ	Χ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ
κουνά-το-κεφάλι-του--συμφωνείΧ	ΙΙΧ	Χ	Χ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ
κοιτά-τον-ομιλητήΧ	ΙΧ	ΙΧ	ΙΙΧ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ
συναφρώνεταιΧ	Χ	Χ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ
γυρνά-την-πλάτη-και-φεύγειΧ	Χ	Χ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ
Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
Λεκτική συμπεριφοράΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
κάνει-ερώτησηΧ	ΙΙΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
ακούει-κάποιο-άλλο-παιδί-Χ	ΙΧ	ΙΙΧ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ
λέει-την-γνώμη-τουΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
επιβραβεύει-άλλο-παιδιά	ΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
διακόπτει-τον-ομιλητήΧ	Χ	ΙΧ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ
Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ

Μέθοδος με επιλογή χρονικών δειγμάτων/μονάδων (ή Δειγματοληψία χρονικών μεσοδιαστημάτων):

Οι παρατηρήσεις γίνονται μέσα σε συστηματικά επιλεγμένα ή τυχαία επιλεγμένα σύντομα χρονικά μεσοδιαστήματα (π.χ. κάθε 10 ή 15 sec. κτλ).

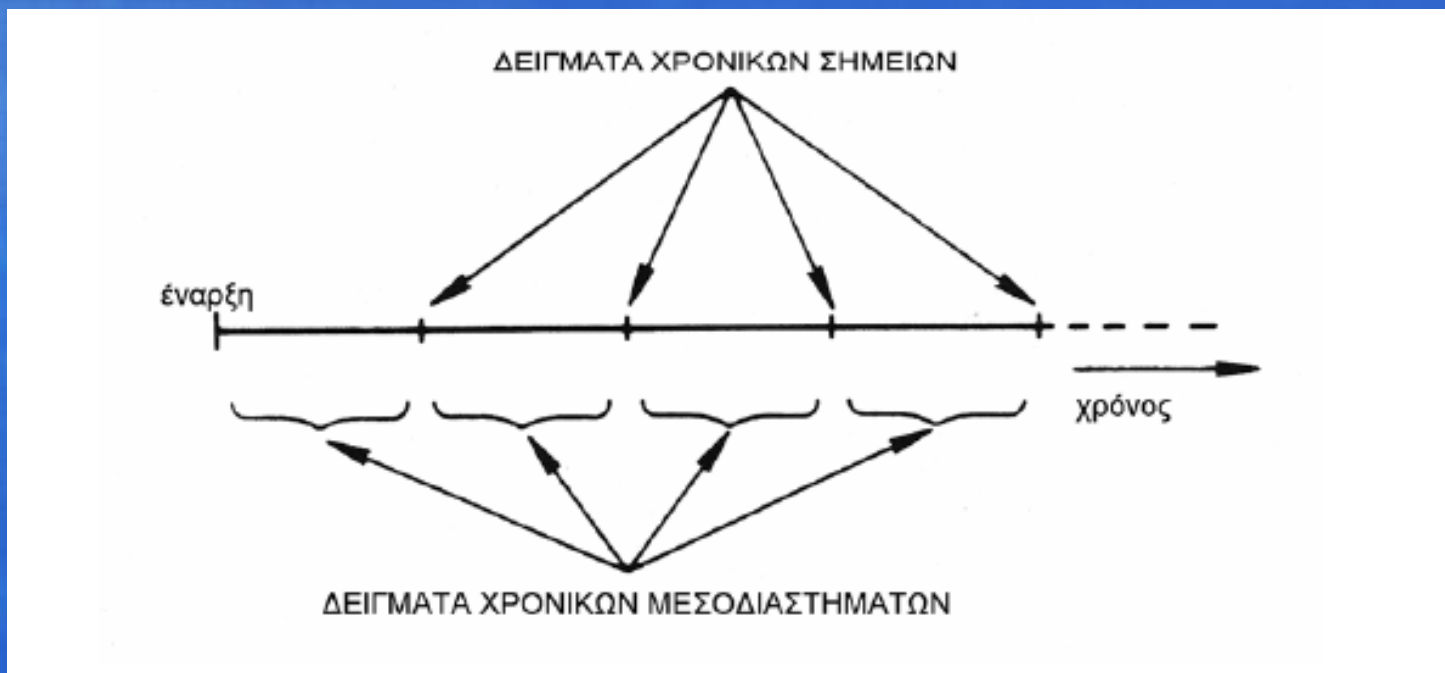
Καταγράφεται το αν συνέβη ή όχι κάποια (προ)επιλεγμένη και με σαφήνεια προσδιορισμένη συμπεριφορά μέσα σε προεπιλεγμένο χρονικό μεσοδιάστημα.

Μετά την παρατήρηση της συμπεριφοράς προβλέπεται κάποιος ελάχιστος χρόνος για την καταγραφή των συμπεριφορών που συνέβησαν ή δεν συνέβησαν. Καταγράφεται μόνο ένα περιστατικό για καθένα μεσοδιάστημα.

Μέθοδος επιλογής χρονικών μονάδων (Χρονική δειγματοληψία)

Η διαίρεση μιας περιόδου παρατήρησης σε διαδοχικές ενότητες χρόνου, ή δείγματα χρονικών μεσοδιαστημάτων, για τις ανάγκες της μεθόδου επιλογής χρονικών μονάδων. Η λήξη κάθε χρονικού μεσοδιαστήματος (δείγμα χρονικού σημείου) συχνά καθορίζεται με το ηχητικό σήμα του βομβητή (beeper).

Μέσο καταγραφής

- **Κλείδα /εσχάρα παρατήρησης**
- καταγραφείς γεγονότων (event recorders)
- γραφιδοκαταγραφείς (pen recorder)
- φιλμ (film-videotape)
- μαγνητοφώνηση (tape recording)
- δελτίο καταγραφής συμπεριφοράς (check-sheets)

Ο βασικός σχεδιασμός μιας κλείδας συστηματικής παρατήρησης

Φύλλο κωδικοποίησης για την κωδικοποίηση διαστήματος
(μολύβι και χαρτί)

χρονικό διάστημα

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1											✓	✓	✓	✓	✓
2	✓				✓										
3		✓	✓	✓											
4						✓	✓	✓							
5										✓					
6															
7									✓						
8															

Σημειώστε ότι χρησιμοποιείται ένα αμοιβαία αποκλειστικό και καθολικό σχέδιο.

(ΜΑ) = Καμία απασχόληση
 (Α) = Ατομικό ανεξάρτητο παιχνίδι
 (ΣΦ) = Συντροφικό παιχνίδι

(Θ) = Θεατής
 (Πα) = Παράλληλη δραστηριότητα
 (ΣΓ) = Συνεργατικό παιχνίδι

Παρατηρητής: _____ Ημερ/νία: _____ Ώρα: _____ Τόπος: _____
 Παιδί: _____ Φύλο: _____ Ηλικία: _____

Χρόνος	1 ^ο				2 ^ο				3 ^ο				4 ^ο				5 ^ο			
	<-	1 ^ο	---	->	<-	2 ^ο	---	->	<-	3 ^ο	---	->	<-	4 ^ο	---	->	<-	5 ^ο	---	->
Συμπεριφορά	15	30	45	60	15	30	45	60	15	30	45	60	15	30	45	60	15	30	45	60
Μη-απασχολ (ΜΑ)																				
Θεατής (Θ)																				
Μοναχικό (Α)																				
Παράλληλη (Πα)																				
Συντροφικό (ΣΦ)																				
Συνεργατικό (ΣΓ)																				

Ο Η/Υ στην συστηματική παρατήρηση

Πλεονεκτήματα

- Καταγραφή των διαρκειών με μεγαλύτερη ακρίβεια
- Ταχύτερη καταγραφή της ροής της συμπεριφοράς
- Χρήση περισσότερων κατηγοριών
- Μείωση κόστους και χρόνου μεταγραφής και εισαγωγής των δεδομένων σε πρόγραμμα ανάλυσης
- Αποθήκευση μεγάλων ποσοτήτων δεδομένων
- Δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ λογισμικών στατιστικής ανάλυσης και φύλλων εργασίας.

Ο Η/Υ στην συστηματική παρατήρηση

Μειονεκτήματα:

- Η αύξηση της τεχνολογίας απαιτεί περισσότερο χρόνο εξοικείωσης και γνώσης χρήσης του λογισμικού,
- Πιθανοί αδέξιοι χειρισμοί μπορεί να οδηγήσουν στην απώλεια δεδομένων ή άλλα τεχνικά προβλήματα.
- Πιθανότητα διακοπής λειτουργίας του προγράμματος.
- Περιορισμός της ευελιξίας του παρατηρητή.
- Υπερσυγκέντρωση δεδομένων
- Η εξειδικευμένη παραμετροποίηση του λογισμικού παρατήρησης απαιτεί πίστωση χρόνου χωρίς να εγγυάται και την επιτυχία.

Αξιοπιστία & Εγκυρότητα

Αξιοπιστία

Αναφέρεται στην σταθερότητα, προβλεψιμότητα, και σταθερότητα των δεδομένων

- Θα πάρεις τα ίδια αποτελέσματα ...
  - εάν παρατηρήσεις κάποια άλλη μέρα;
  - εάν καταγράψει και ένας 2^{ος} παρατηρητής την ίδια συνθήκη
- Δεν απασχολεί στην περίπτωση που τα αποτελέσματα δεν πρόκειται να γενικευτούν

Είδη αξιοπιστίας

- Έλεγχος συνέπειας μεταξύ των αλληπάλληλων καταγραφών του ίδιου παρατηρητή (intra-observer reliability)
- Έλεγχος συμφωνίας μεταξύ δύο παρατηρητών στη ίδια συνθήκη (inter-observer reliability)

Παράγοντες επιρροής της αξιοπιστίας

1. Εξοικείωση των παρατηρητών με το πλαίσιο και τις συνθήκες παρατήρησης
2. Εκπαίδευση των παρατηρητών, Πρακτική και εμπειρία
3. Απλότητα, ακρίβεια, και σαφήνεια ορισμών
4. Ο κανόνας καταγραφής
5. Πολυπλοκότητα κωδικών
6. Σπανιότητα ή συχνότητα της συμπεριφοράς
7. Προσδοκίες του παρατηρητή
8. Η συχνότητα άσκησης της παρατήρησης και η διάρκεια τους - Κόπωση του παρατηρητή

Εγκυρότητα

Η εγκυρότητα αναφέρεται στον βαθμό που τα δεδομένα αντανακλούν την εννοιολογική δομή που ενδιαφέρει τον ερευνητή [που υποτίθεται ότι μετρά]

- Μας λέει η μέθοδος το τι γίνεται πραγματικά;
- Είναι ορθές οι ερμηνείες που δίνει ο παρατηρητής;

Απειλές στην εγκυρότητα

- Δεν έχουν συμπεριληφθεί αντιπροσωπευτικές εκδηλώσεις της υπό μελέτη συμπεριφοράς και κατά συνέπεια αγνοούνται
- Επιλογή μη κατάλληλων περιπτώσεων/συμμετεχόντων
- Ο παρατηρητής παρερμηνεύει τα γεγονότα
- Τα γεγονότα δεν καταγράφονται με ακρίβεια
- Χρήση μη-κατάλληλων κατηγοριών συμπεριφοράς
- Υπερβολική ποσότητα δεδομένων για ανάλυση

- Προσδοκίες του παρατηρητή
- Οι επιδράσεις του παρατηρητή στον παρατηρούμενο – [Hawthorne Effect]
  - Αντίδραση των παρατηρούμενων (reactivity)
- Μεροληψία εκ μέρους του παρατηρητή

Διασφάλιση της εγκυρότητας

- Εκπαίδευση και πρακτική άσκηση των παρατηρητών
- Συλλογή δεδομένων με διαφορετικές μεθόδους και έλεγχος συμφωνίας (τριγωνισμός)
- Ελάχιστη αλληλεπίδραση με την ομάδα και διακριτικότητα κατά την παρατήρηση (χρήση μη παρεμβατικών ή «παρενοχλητικών» μέσων)
- Εγκλιματισμός/Εξοικείωση και σταδιακή «απευαισθητοποίηση» της ομάδας των παρατηρούμενων στην παρουσία του παρατηρητή
- Άγνοια των υποθέσεων ή περιορισμένη πληροφόρηση στον εμπλεκόμενο ερευνητή [«τυφλό πείραμα»]
- Εμφάνιση του παρατηρητή
- Επανεξέταση του νοήματος των παρατηρήσεων